

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Gondolatok Ritoók Zsigmond nézetei felett.

(Vége.)

Egyházi törvényünk azon intézkedését, hogy p. o. egy jeles növendék öt esztendő eltelté után legyen 1-ső osztályú egyházba választható, túlszigorúnak, célszerűtlennek és megvallom, hogy theologiáink néptelensége egyik nagy okának tartom, különösen akkor, mikor tetejébe még egy 6-ik esztendő is jön, t. i. a két lelkész-képességi vizsga között eltelt év. Én az öt esztendőt le szállítanám háromra; a két vizsga közötti évet pedig különös semináriumi életre fordítanám nálunk Tiszántúl Debrecenben. Lehetne esetleg úgy kombinálni a dolgot, hogy a debreceni lelkipásztorok oldala mellett, mint azoknak segédei, a szentírás búvárlásának, az igehirdetésben való tökéletesedésnek mezején eszmecsérét kiváltkép buzditást, lelkesedést, útmutatást, valamint a presbyterium ülésein a gyakorlati ügyek vezetéséről fogalmat nyernének, a város centrifugális pontjain istenitiszteletet tarthatnának, az u. n. ispotálytelepen a szegény-ügygyel megösmerekedhetnének, egyszóval a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó célirányú módon a gyakorlati életre is előkészülnének. „Adjatok egyházamnak minél előbb tudományos lelkipásztori főt és lelkipásztori szívet nagyon sokat. Az a fő és az a szív egymást fogja táplálni és csak együtt nyerhet diadalt, egymás nélkül nem.“ Így hittem és vallottam 1895-ben s így hiszem és vallom ma is.

De most ezt is hozzáteszem, hogy így nevelni csak akkor lehet, ha a tanítvány egyéniségéhez hozzáférközünk mint Jézus, a ki sokkal jobban ismerte tanítványait, mint magok a tanítványok s a kinek magaviselete mindig az illetőnek *egyéniességét* követte s a kinek tanítványaival való beszélgetései telve vannak az illető tanítvány egyéniségét pályáiból kibontó, napfényre hozó fordulatokkal. Kivált az intuitióra oly

fogékony János evangélioma örökített meg drámai intuitiókban és motivációkban gazdag ily jelene- teket, méltó tanulmánytárgyul akármiféle nevelő- nek. Minden embernek megvan a maga nyitja, a hol hozzá lehet férni: ezt ne felejtjük soha. Az ifjú lelkészjelöltben, de bárkiben is, csak itt és így lehet felgerjeszteni a pálya és tudomány iránti szeretetet már az iskola falai közt, hogy azt „az élet sívársága, az anyaggal való birkozás se bírja kioltani. Tapasztaltam, hogy p. o. reám egy filosofikus léleknek, vagy egy nagy művész- nek előszóval való személyes bizalmas lelki megnyilatkozása eszmecsere közben mily rend- kívül erővel és termékenyítőleg hat. Egy néhány mondat többet ér az ilyenből mint kötetek el- olvasása.

Csakis így lehet szerintem azt a *lelkészi jellemet* megadni, a mit Irónk oly idealisan maga elébe képzel és szeret, de a mi mai viszonyaink között — fájdalom — tőlünk még távol van. A mai felfogás ugyanis ez. A ki a szentírás mélyebb ismeretével, annak eredeti nyel- veivel, vagy a szintén nélkülözhetetlen német vagy francia vagy angol nyelvű eredeti munkákkal — magyar hiányában nolle velle — a gyakorlati életben is foglalkozik: az pro 1-mo rosz administrator, szobatudós; pro 2-do comparativus gradusban idealista, a ki sohasem fog vagyont szerezni; pro 3-o superlativus gradusban nem papnak, hanem professornak való, menjen professori kathedrára.

Az 1-ső felfogásra megjegyzem, hogy admini- stratorságra születni kell. Ez lelki ajándék. (1. Kor. 7, 7.) Következőleg valaki kitünő admini- strator lehet, mégha a szentírás búvárlásával foglalkozik is. És megfordítva rosz administrator lehet, még ha a szentírásban nem búvárkodik is. De ha valaki nem igen kapott az egyház- kormányzás ajándékából: akkor az egyedüli út, a melyen türhető administrator lehet: a szent-

írás bűvárlása. E mellett a szentírás azt is tanítja, hogy a ki ebben a mezőben szántogat: értékesebb munkát végez, mint amaz.

Fájdalom a 2-ik felfogásban van igazság és ez igazság annak a foglalkozásnak nehéz, de szép, mert sic vos non vobis szerepét mutatja.

A 3-ik felfogás tán a leghelytelenebb. Épen ellenkezőleg! az ilyen férfiak valók gyakorló lelkészeknek, épen ilyenekre volna szükségünk minél többre itt kint a harcmezőn: akkor senkit sem gyötörhetne az aggodalom felényire sem a jövővel szemben. De hát a superlativus gradusba sorozott ember kevés és maga is jónak látja megfogadni a bölcs tanácsot, azért is mert a professorságra is ember kell, de kivált családjára való tekintetből, a mi úgy az erényre, mint az esetleges tévedésre könnyebben rávisz bennünket mint a magunk személyére való tekintet. Lelkipásztor-képzésünk renaissancea, jöjjön el a te országod!

Azonban olyanná nevelni a lelkipásztort, a milyenné idealizáltuk s aztán kiküldeni krumplít ültetni: „a társadalom legszánalomra méltóbb alakját, a szellemi munka nyomorékját vagy vértanúját teremti meg. És ez utóbbi esetben minél nagyobb a lélek, annál bizonyosabb a vértanúság. Tudományosan képzett lelkipásztori fő, valódi lelkipásztori szív és szegénység, nyomor! Milyen közeli rokon ama ragyogó jövő és a vértanúi korszak!“ így képzelődtem 1895-ben és kezdem belátni, hogy igazat hazudtam. Legalább

Irónk erről igyekszik meggyőzni. Azoktól azonban, a kiket az isteni gondviselés jó jövedelmű egyházza juttatott: teljes joggal követeli ma az ev. ref. egyházegyetemnek szive, hogy mindent megtegyenek arra nézve, hogy Irónkkal szólva: „*Komoly, alapos mélyreható tudományos- ságot, a tudomány szeretetét s állandó önképzést*“ adjanak „*egyház iránt való hűségökhöz*“, mert a ki ezt nem teszi (s jól esik hinnem, hogy csak kevés nem teszi meg) „attól a miye vagyon is elvétetik“ s a lelkeket az ő kezökből kívánja meg az Ur, ha nem is itt e porházában, túl a tökéletesség honában. Gleiche Rechte, gleiche Lasten. Ha nemcsak nemzeti, hanem egyházi téren is úgy el vagyunk maradva, hogy hosszú idők múlásátait hamarosan kell pótolnunk — a mit mind többen hangoztatnak — akkor első sorban azoknak kell megfeszített erővel megfogni a dolog végét, a kiknek úgy sincs egyébbel birkozni. Ez természetes. Azokon pedig, a kiknek anyagi erejük elégtelen, okvetlen segíteni kell.

Hogy miképen? Ugye ez a bökkenő, ezen fordul meg a dolog. Itt még mélyebbre kell nyomni kutató ásónkat, hogy az igazság gyökerére találjunk. Elvben úgy látszik egyetértek Irónkkal, hogy t. i. államot és egyházat összekeverni s egyiket a másikban feloldani nem szabad. Nem doktrinérismus, hanem a legpraktikusabb tétel ez. Az 1848. XX. t.-c. 3. §. ő szerinte sem ideál, hanem szükséges rossz. Scylla

TÁRCA.

Úrvacsorai énekek a XVI. századból.

(Vége.)

Mind a három elég hosszú éneket a tér szűke miatt nem mutathatom be, különben is azok a facsimiliakadás lapjain feltalálhatók, csupán a 122—127. lapokon közölt úrvacsorai énekből álljon pár vers állításom igazolásaként.

Az keresztségben ezt hirdeti nekünk,¹
Hogy *bűneinkből kitisztult mi lelkünk*,
Haláltól pokoltól ördögtől életünk,
Megszabadult lelkünk.

Az vacsorában ezt jelenti nekünk,
Hogy *elég váltság lenne mi érettünk*,
Testét halálra, vérért mi érettünk,
Ontá hogy élhessünk.

Két részből szerze ő szent vacsoráját,
Testéből lelkéből szerze ez szent ígét,
Mert az embernek látá testét lelkét,
Kettőből lételet.

Nem teste állatját, sem vére állatját,
Az mi testünknek nem adta rágását.

¹ Az énekeket, nem lévén cél a nyelvézeti fejtegetés, a mai orthographia és kiejtés szerint közlöm.

Hogy fogainkkal rontjuk ő szent testét,
Szájunkkal ő vérért.

Az Krisztus teste atyja jobbán vagyon,
Az mennyben felment emberi testében
És csak egy helyen *teste az mennyekben*
Nyugszik boldogságban.

Hát ez az ige, hoc est corpus meum,
Szerzi Krisztusnak testét te lelkedben,
Krisztus testét eggyé te lelkeddel
És nem a kenyérről.

Az első három úrvacsorai ének után közölve van (128., 129. l.) magának Szegedi Gergelynek éneke *As Ur Vacsoraiarol Ugyan Asonról. As Notia virgo Dei genitum. G. Sz.* felirattal. (Szegedi darabjai az énekeskönyvben mind G. Sz. betűkkel vannak jelölve.) Hasonló alkalomra szolgált ez is, mint az előbbi három: az *Ugyan Asonról* kétségkívül e mellett bizonyít. Tartalma, gondolatai is egyeznek amazokkal.

Majd *Ugyan Zaonról* felirattal következik Batizi András úrvacsorai éneke. Ez ének mostani énekeskönyvünkben, mint a 172. úrvacsorai dicséret, ismert. Az eredeti 30 strófhás, az énekeskönyvbéli 8 versszakos.¹ Álljon pár versszak az énekeskönyvünkbe be

¹ Révész Imre szerint a század elején Diószegi és Benedek korrigálták az eredeti szöveget. A magyarorsz. ref. egyh. köz. énekeskönyvéről. Debrecen, 1866. 42. l.

és Charybdis rejlik ennek a háta megett a jövőben honi viszonyaink között. Nem vagyok egy értelemben Révész Imrével, a kinek rendkívül erősen kifejlett történeti és jogi érzéke előtt háttérbe szorult a sociologus és exegeta e tárgynál, a midőn „az autonomia és országos javadalmaztatás” kérdésében nem látja elég tisztán az állam, az egyház és az iskola kölcsönös egymáshoz való viszonyait s bele tud egyezni abba, hogy a lelkészek fizetéseit is fedezze az állam garantialis törvények mellett, a melyeknek értelmében az állam az autonomiához nem nyúl. Igyekeztem más alkalommal kifejteni és pedig az igazság érdekében markansan, hogy Jézus végakarata micsoda e tekintetben. Emberi tekintélyre tehát teljesen felesleges hivatkozom. Ezen a ponton én is aggódom Irónkkal együtt a katasztrófától, noha az ő gondolkozása kézzelfoghatóbb mint felfogásom. Helyeslem Irónknak azon gondolkodását, hogy jövőnk anyagi biztosítékát az országos közalaptól és az egyes egyházak külön egyházfentartási alapjaitól várja. Amannak magaslatos feladata: az egyházegyetemet anyagilag is összetartani egy testté, hogy „ha egy tag szenved, minden tagok egyetembe bánkódjanak, a tagok egyenlőképen egymásért szorgalmatosak lévén a testet táplálják.” Fájdalom, hogy ez az intézmény eleitől fogva félreértetett, vagy meg nem értetett, vagy hibásan tapintatlanul vezetett be. Az meg nagy emberismeretre, kivált a magyar typos ösmeretére vall, hogy az egyház-

fentartási alapok felvirágzását az önkényes adományoktól várja. A magyar, ha szépen kéri: önkényt kétannyit ad, mint adó útján.

Azt is helyeslem, hogy Irónk egyházi adózásunk reformját csak lépésről-lépésre tartja átalakíthatónak. A ki ezt már a gyakorlatban megpróbálta: az tudhatja, mennyi felvilágosítást, mennyi rábeszélést, mennyi jézusi türelmet, önfegyelmet, mennyi jézusi szelidséget, jézusi szeretetet, jézusi tapintatot kíván ez a processus. Ha valahol úgy itt kell a lekipásztornak Jézust követni és e mellett az alkalmat áron is megvenni. Átalában szeretettel sokkal többre lehet menni, mint erőszakkal, ha esetleg lassabban is. „Ezer öltre hajthatsz egy édes csókkal, míg sarkantyúval félöltre sem!” mondja Shakspeare.

Én jól tudom, hogy nem annyira adminisztrációra, mint inkább elmélkedésre születtem, bár a külvilág iránt rendkívül érzékeny és minden benyomást felfogó lélekkel, a mely olyan mint az ablaküveg, a lehellet is nyomot hagy rajta. Ez okozza azt is, hogy a társaság után vágyódom és szeretettel fordúlok az utolsó emberhez is, mert benne ugyanazon isteni képet tiszteltem, szerettem, becsülöm, a mit magamban tudok. Lépten-nyomon nagyon sok gyarlóságot látok az emberi nemzetségben, de jól tudom, hogy ezektől én sem vagyok mentes. Ezért tartom a minden gyarlóságokat összhangba hozó, megorvosló szeretetet dominálónak minden lelkési cselekedetben s így az adminisztrációban, fegyelemben is. Tapasz-

nem vett stróphákból mutatványul. Ezek az eredetiben a 4., 5. versek:

Teremtésnek te előtte valál,
Kezdet nélkül az Istennél valál,
Anyá nélkül Istentől származál
Örök ige szájából mondatál.

Te általad ez világ kezdeték
És semmiből szépen teremteték,
Az csillagos szép ég terjeszteték,
Nappal, hódval megékesítették.

A hatodik helyen álló úrvacsorai éneknek, mely Sztárai Mihályé (133., 134. lap), ezt adja feliratul „*Praedicatio Korra isteni dicseret.*” Szilády Áron a Régi Magyar Költők Tára V. kötetében (107. l.) ez éneket Sztárai énekei közt közli e felirattal: „Az Uristennek való hálaadás és könyörgés, ki az evangéliomnak világos tudománya által épít bennünket az örök életre, mely dicséretet akkor szoktunk énekelni, *mikor a község a prédikációra összevegyülekezik.*” Szilády valószínűleg — bár az énekhez fűzött magyarázatban (348. l.) a címirat eredetét nem mondja meg — e feliratot Bornemisza Péter énekeskönyvéből (Detrekő, 1582) veszi, a honnan szokta leginkább megtartani és közölni a feliratokat. Az ének tárgya az isteni kegyelem kérése, hangja s tartalma az invocatiókének felel meg. Ez éneket *istenisztelet közben praedikáció előtt* énekelte a gyülekezet. E régi szokás megvan ma is vidékenkint. A Szilády Á. által közölt felirat is az ének ily alkalmú használata mellett bizonyít.

Ez ének után következik (134., 135. l.) az úrvacsorai énekek legérdekesebb darabja *Bueneinkroel Való Koesoenseges vallástettel az uristennec éloette* címen. Ime az ének első fele:

Mindenható uristen, mi *bünös emberek*,
Gyónást és *vallást tészünk*, mint töredelmesekek.

Mert mi igen vétkezünk istenséged ellen,
Mind teremtő megváltó és szent atyánk ellen.

Életünknek rendiben igen megbántottunk,
Mi nagy sok bűneinkkel téged ingerlettünk.

Gonosz szóval, szándékkal, látással, hallással
Irigységgel, mordsággal, rágalmazásokkal.

Szitkos, átkos voltunkkal, haragtartásunkkal,
Hamisan mi hitünket gyakran mondásunkkal.

Isteni káromlással és hitetlenséggel,
Mi nyomoruságinkban békételességgel.

Istennnek szent ígését noha gyakran halljuk,
De mi bennünk gyümölcsöt semmit nem érezzük stb.

Első tekintetre látható, hogy ez ének a Révész Bálint ágendájában közölt, mai nap a tiszántúli egyházkerület egyházaiban általánosan használú úrvacsorai bűnbevalló imádságnak mása, illetve forrása. Révész B. úrvacsorai ágendáját Melotai Nyilas Istvántól kölcsönözte, ő maga utal erre úrvacsorai ágendája végén. „Ezen régi, leginkább a tiszántúli egyházkerületben

talom azt is, hogy akár gyűlésen, akár másutt sokszor egyetlen találó szó, sőt egy hanglejtés (miként a házaséletben) sokkal többet ér, mint egy óráig tartó „szónoki“ galimathias. Az is bizonyos, hogy kivált a társaságos életben csak az a maradandó és áldásos alkotás, a mit tiszta kezekkel építettünk. Azért tiszta kezekkel építeni, az egyszer igazságnak megismert igazságtól nem tántorodni, a bebizonyosodott bűnnel szemben vasmarkúnak lenni — bár ez a bűnbeismerő bűnös iránt érzett irgalom miatt rendkívül nehéz — e féle szempontok vezérelnék gyakorló pályámon. Azonban fájdalommal veszem észre, hogy bár a lélek kész, de a test erőtlen s azért sok küzdelmen kell átesnem, hogy talán nem is tettem annyit, a mennyit kellett, vagy nem úgy és akkor tettem, a mint és a mikor kellett volna. Istenhez fohászokva azonban nyúgodalmat lelek.

A felfogásom szerinti administráció (és fegyelem) tehát Jézust és a természet processusát igyekszik követni, mert hiába keresünk a fán gyümölcsöt a virágzás idején s „mig éretlen gyümölcs, fáján tapad; ha megpuhul; rázatlan leszakad.“ (Shakspere.) És ez a felfogásom az egyházi adórendszer reformjáról is. Az egyházegyetemet képviselő hatóságok itt irányító, erjesztő funkciót vihetnek, de kikényszerítő munkával fellépni nem tanácsos sem jézusi, sem presbyteri alapon.

Jól esik látnom, hogy Irónkban mennyire él a presbyteri rendszer lelke, a presbyteriumoknak,

szokásban levő formát egészen megtartottam s megtartani óhajtom“ stb.¹ Melotai Nyilas István pedig, mint ágendája előszavában kifejti, megszokott debreceni formágyanánt tartotta azt meg. „Im' én, az én Kristus Jézusomnak alázatos szegény szolgálója, azt a szolgálatnak formáját, melyet Debretzennek Keresztyén Városában negyed-fél esztendeig tanuló Deák koromban, egy esztendeig s néhány hónapig Skóla Mester coromban láttam s hallottam és ama' b. e. nagy Apostoli Emberektől, Hodászi Lukástól és Sárközi Jánostól tanultam — e Könyvetskébe bé-irtam.“² Hodászi Lukács 1602-ben már lelkésze volt Debrecennek.³

Az ének első feléből az ismert bűnbevalló imádság bevezető része majdnem szóról-szóra kiolvasható, gondolatmenete is teljesen egyezik azzal, tehát eredeti XVI. századbeli alakja és forrása ez ének a ref. gyülekezetekben ma is általánosan használt Révész-féle bűnvalló úrvacsorai imádságnak. E körülmény egyszersmind tájékoztatást nyújt a XVI. századbeli ref. úrvacsorai lythurgiára vonatkozólag, azt nevezetesen, hogy ennek első felében e bűnvalló imádságot a gyülekezet énekelte, mert ime énekeskönyvében befoglaltatott az.

Végre az énekeskönyvben foglalt *Hymnus ad coenam* (136. l.), *As Christusnac Vacsoraiaról*

¹ Révész Bálint: Egyházszerart. Beszédék. II. bővített kiadás. 91. l.

² I. m. előjáró beszéde.

³ Lampe—Ember: Hist. eccles. hungar. Lib. III. pag. 628.

a községi életnek tisztelete. Valóban „e nélkül futóhomokra építünk.“ Kálvinról nagyon sokféle felfogás van forgalomban. Elöttem mint theologusnak nézetei nem lehetnek mindig irányadók, sőt elfogadhatók sem, bár itt is nagy, korszakalkotó munkássága. Mint egyházkormányzó nem lehet elöttem mintakép. De mint alkotmánykészítőnek érdeme, dicsősége sohasem évül el, szelleme aeonokig él. Itt tett és tesz ő az emberiségnek legnagyobb szolgálatot. S az a nép és felekezet, a mely e ponton ragaszkodik hozzá, szellemével együtt élni fog. „Azok, kik Kálvinban csak a theologust ismerik, nem fogták fel helyesen tágkörű szellemét. Bölcs rendeleteink készítése, melyben ő oly kiváló szerepet vitt, ép oly dicsőséget szerzett neki, mint Institutiója. Bármily átalakulást fog is előidézni az idő vallási nézeteinkben, a mig csak hazaszeretet s szabadságvágy élni fog bennünk, mindig áldani fogjuk e nagy férfiú emlékét.“ (Rousseau.) Az autonomikus szabad levegő a forradalomnak villámhárítója. Ebben a levegőben kell lefolyni egyházi adózásunk átalakulásának, a mit ha magokra az egyes egyházközsegekre bizunk, minden bizonynyal lassan, gradatim, de nagyobb rázkódás nélkül fog végbemenni.

Mivel pedig ez átalakulás, úgyszintén lelkész-képzésünk renaissancea, valamint az egyházegyetem közalapja s az egyes gyülekezetek egyházfentartási alapja csak nagyon soká, nemzedékek múlva fejlődhetik oda, hogy egyházegyetemünk

(137. l. k. II.), *Ugyan Asonról* (139. l. k.) feliratú énekek az úrvacsoraoosztás idejét töltötték be feliratuk, tartalmuk bizonyossága szerint. Csinos az első ének.

Úrnak végvacsorájára
És ő áldozatjára
Keresztyén népek menjete,
Hogy erős legyen hitötök.

Kinek ő szentséges teste,
Magas keresztfán epede,
Rózsa színű szent vérével,
Szabadíta bűneinktől. stb.

Ime Szegedi Gergely énekgyűjteménye úrvacsorai énekeiből, azok tartalma és sorrendje nyomán megállapíthatjuk a XVI. századbeli úrvacsorai szertartáson a gyülekezeti éneklésnek képét, sőt a régi bűnvalló imádság, illetve ének nyomán némi tájékozást nyerhetünk az ugyanezen századbeli tiszántúli ref. úrvacsorai lythurgia felől. Ref. egyházi életünket, abban az úrvacsora kiszolgáltatását tekintve, megnyugtató mindenestre a tudat, hogy régi nagy reformátoraink, egy Méliusz Péter, Szegedi Gergely, Hodászi Lukács, Melotai Nyilas István idejében létrejött és az ő korokban módosztatásban kiforrt, általánosan bevett úrvacsorai lythurgia nyomán járunk el ma is az úrvacsora szertartásában, népünk az ősök szavaival fejezi ki ma is imádságában bűnvalló érzését!

Kisújszállás.

Barla Jenő.

a világi nexustól felszabadulván, igazán erős lehessen; és mivel szerencsétlenségünk abban áll, hogy a jövőre számító alkotásokkal elmaradtunk; és mivel a kor és az állam követelményei „rohamosan támadtak meg“ iskolai téren; mivel lelkészeink erejét, idejét, még ha azok a legkitünőbb s a legképzettebb tehetségek is, lekötve tartja nemcsak a saját existenciájokkal, hanem a múltak hagyatékával és az állami követelésekből származott gondokkal, aggodalmakkal való anyagi erkölcsi küzdelem, mivel tehát e Scyllákból és Charybdisekből csak nemzedékek letünte után látok én is utat a szabadulásra: épen egyházam iránti érzelmem támasztja bennem azon követelést, hogy egyházam különválasztva a gyülekezetek iskolai költségvetéseit: követelje az 1848. XX. t. c. 3. §-ának végrehajtását az iskolai szükségletek bizonyos részére nézve és fordítsa az egyház felszabadult erejét a belső berendezésre. Jogos, méltányos, a kor demokratikus szellemével és a keresztyén vallás lelkével egyező kívánság ez. Ugyis bekérte már az állam több ízben költségvetéseinket 18 darab melléklettel egyben (a melyek csakis közigazgatási hatóságok látta-mozása után hitelesek) államsegélyek osztogatása alkalmával. Nagyobb autonomia-sérelem már nem esik e tekintetben.

Korunknak demokratikus iránya van; még a kivételek is ezt a szabályt erősítik. Az egyén értelmi és erkölcsi tartalma érvényesüljön a közjóért, vagyonra és születésre való tekintet nélkül. Nevezük aztán ezt demokráciának — mint Schwarz Gyula — vagy ne nevezük annak, ha nem szeretjük annak nevezni, mint Eötvös, de értsük alatta, mint Eötvös, az egyén autonomikus rendezkedését, érvényesülését: a név nem nagy jelentőségű. Ez a magasztos eszme irányozza ma úgy a logikus, mint a nem logikus publicumot, civilisatiót. Ez ref. egyházunknak és Jézusnak eszméje. Használja fel egyházunk az alkalmat. Követelje szüntelen az 1848. XX. t. c. alapján — és itt Révész Imrével értek egyet — a vallásfelekezetek közti teljes, tökéletes viszonyosságot és egyenlőséget. Követelje az államtól, hogy ott segítsen a ref. egyházon, a hol kötelessége is, érdeke is segíteni: az iskolaügyön és ne ott a hol semmi keresete nincs. Meg kell ezt az állammal értetni nyíltan, világosan, őszintén. Nem mondjuk mi azt, hogy egyszerre fedezze minden iskolai kiadásunkat, hanem segítse fel iskolaügyünket gradatim. Ne legyen a felekezetek közt édes és mostoha gyermek, első szülött, majoresco, mert ez korunk irányával s a keresztyénséggel ellenkezik. Így érvényesülhet igazán, teljesen a magyar reformált egyház értelmi és erkölcsi ereje a közjóra, míg amúgy bizony

mondom, nem érvényesülhet sem befelé, sem kifelé, mert kötve tartja erejét az anyaggal való birkozás, elmaradottsága és más felekezet első szülöttsége és vagyona. Az 1848. XX. t. c. végrehajtása csakis így vihető keresztül belső villongások nélkül a mai vallási és nemzetiségi harcok tüzeiben közmegelegedésre.

Ha ez így lesz: akkor hiszem, hogy ha „nem mi irányozzuk és intézzük is a jövőt, de nem fog jönni oly idő, a midőn az állam és a mi egyházunk közt elvi ellentét fejlődik ki és nem fogja az állam megvonni azt a segélyt, a melyre számítva rendeztük be háztartásunkat s nem megy egyházunk katasztrófa elé“, mert a ref. egyház értelmi és erkölcsi erejének az igazságos szabad versenyben olyan pondusa lesz, a mi bevágta a katasztrófa útját és ez alatt berendezkedhetik úgy, hogy magát az állami gyámkodástól autonom jogaival egyetemben egykor megszabadíthatja örökre. Akkor a magyar protestáns kultúra nem volt, hanem lesz.

*

Irónk ítélőképességének mértékét s kötelesség-érzetét jellemzi, hogy meglátta és megmutatta „ezer bajunk közt, azt a mi fő s mindent befoglaló“: lekipásztoraink helyzetét s kívánja azok helyzetének szellemi anyagi renaissanceát. Rendkívül megnyugtatót a többek közt engem is e renaissance eszközeinek megválasztására nézve: egyházunk és az állam közötti viszonyra nézve, az itt követendő irányra nézve. Hatalmas és helyes a conceptiója a közalappal, egyház-fentartási alappal és a prof. szellemű nevelés olyan monumentalis arányaival, mint ő tervezi. De . . . („gyülölöm e szót, lerontja a jó kezdetet!“) még ettől az ideáltól egy mély szakadék választ el és én gyengélem a pallót, a mely átvezetné rajta egyházunk minden seregét. Azért ha módunkban van — az átmenet végett — jó lesz erősebb hidat verni azokon az alapokon, a mik le vannak rakva szépen történelmi fejlődés szerint. Most a ref. egyház beteg, beteg; más egyház virágzik; és ha a ref. egyház majd reconvalescálni fog is, nem lehet tőle kockázat nélkül folytonos, erőmegfeszített, hosszú, lankadatlan, erős munkákat követelni, mert az egész organismusban könnyen kár esik. Ellenben felfér neki a jó táplálék, a jó erős leves. Mert ránk munka vár: folytonos, erőmegfeszített, hosszú, lankadatlan, erős, lelkesedéssel égő munka.

Csánki Benjámín.

KÖZÉLETÜNK.

Kehely-átadás Nagy-Bocskón.

Egyszerű, de jelentős ünnepély folyt le a nagy-bocskói református missiói kisdud egyházban f. évi június 16-án. A Kárpátok alján, M.-Szigettől $\frac{3}{4}$ órai

távolságban, bércek ölelte völgyben fekszik, idegen nyelvű és vallású vidéken Nagy-Boeskö, legészakibb határpontja, mintegy végesúcsa, a tiszántúli ref. egyházkerületnek; a természet vadon szépsége által vonzó helyen, egy dombtetőn áll a kisdud ref. templom, — még torony nélkül — a többi felekezetek tornyos templomai a völgyi részen, benn a városban pompáznak. A ref. templom, mint egy kis Sion hegy tünik most fel, hová télen nem könnyű feljutni. E missióegyház a máramaros-ugocsei ref. egyházmegye kegyeltje és alkotása, és méltán. A missió lelkésze a buzgó *Takács Lajos*, ki M.-Szigeten lakik s egyúttal vallás-tanár. A szomszédos sotelepeken is, a szórványokban, ő az utazó lelkész tisztét viszi. A központtá emelkedett n.-boesköi kis egyháznak nem volt még úrvacsorai szent edénye, sem kehely, sem tányér. Zengjen az Úr igéje magyarul a lengyel határ tövében is. osztassék az úri szent vacsora a Krisztus és apostolok rendelete szerint, legyen e magaslát az evangéliom tiszta fényű világító tornya: imé e feladat teljesítése vár e missiópontra! De ez csak közös támogatás által érvényesülhet, mert minden szent és nagy ügy áldozatok által nyer életet.

Az áldozatra kész női kebel megérté távolból, hogy a jöttét sugarának a távolság nem akadály, s a magyar Alföld rónájáról is szállhat a hit sugára aranyozólag a Kárpátok lombjai alá. A vallásért lángoló úrhölgy, özv. *Hegyi Mihályné* Debrecenben értesülvén az alakuló egyház szükségéről, követve a múlt századi nemeskeblű nagyok szép példáját, készítettett egy művésziesen izléses aranyozott ezüst kehelyt és tálcát a boesköi egyháznak szent ajándéknak. E szép adományt a M.-Szigetre utazó főtiszt. *Kiss Aron* püspök úr, *Balogh Ferenc* hittanár kíséretében, vitte fel, s az érettségi vizsga felvétele után tüzetett ki a kehelyátadás ünnepéje.

Délután Szigetről három kocsin ment ki a püspök, a missiói lelkész, az egyházmegye esperese és gondnoka és két tanár. A boesköi hívek a templom előtt várták; zöld lomb díszítésű kapu, lobogók, mozsár-lövegek szó-lása közben vonult a püspök és kísérete a templomba, hol az egyház helyettes világi gondnoka *Miskolczi János* főerdész, majd a lelkész fogadták a püspököt. A beszédre ő felelt, elmondva, hogy örömhír hozója, drága edényt hoz, mely a híveket Jézushoz vonja s vele köti egybe; hogy a buzgó hívek vidüljanak, a nemeskeblű nő rájuk gondolt s örök emlékü adományát általa küldte az egyháznak. Ekkor az úrasztalára tették ki a csillogó kehelyt és tálat. Férfiak, nők, gyermekek méltán álmélkodó és kíváncsi arecal szemlélték az ajándékot. A templomnak valódi drága ékességeként ragyogott a kehely. A lelkész felhívására a gyülekezet áhítatosan énekelte egy szívvvel a 233. dicséret 8. versét „Vigyázzanak a te szemeid, Ez imádságnak házára“ stb. stb.

Mely után *György Endre*, az egyházmegye új gondnoka, emelkedett szellemű beszédet tartott a hitről, az evangéliom erejéről s a magyar nemzet feladatáról a tiszta vallás ápolása érdekében, — az egyházmegye nevében mondott köszönetet a püspöknek e fontos látogatásáért, a becses adomány elhozásáért és hálát az áldozatadó nemes hölgynek.

A boesköi egyháznak még úrasztali terítője sincs, a szigeti egyház kölcsönzött egy zöld selyem takarót, melynek aranyozott csipke szélei vannak s körülfolylja aranyos betűkkel e felirat: „Jöjj én hozzám, én meggyógyítlak; és a te hited megszabadít. Jézus.“ A mint értesülünk, a szigeti állami felső leányiskola ref. leány-

növendékei fognak Boeskönek szép asztalterítőt készíteni.

Az ünnepély végén felolvasta lelkész a köszönő iratot az adományt tevő nemes hölgynek, a gyülekezet elfogadta, azonnal megkezdődött a presbyterek és jelen-volt hívek nagyrészenek az aláírása és emlékjelül ez irat átadatott a püspök úrnak, ki azt Hegyi Mihálynéknak Debrecenben átszolgáltatta. Befejezésül a püspök felment a szószékbe és áldást rebegett a szentírás szavaival a gyülekezetre. Könyvek tolultak szemeinkbe az öröm hatására.

A helyettes gondnok házában oszonna várta a küldötteket, az egyház fentartóira hálás szövegmondattak, s kellemes villanatot gyanánt elkeresztelték az új egyház nevét *Boesköi* egyházzá.

Virulást kívánunk az új Sionnak, hitünk és nemzetünk egyik vég- és védőtoronyának! A püspöki szózat és látogatás avassa fel szebb jövőre; vajha minél előbb önálló lelkésze lehetne e pontnak! Az egyházi adományokban fáradszhatatlan kálvinista nőnek adjon a jóságos Isten hosszú életet, lelki magaslaton maradást. Példája, mint asztalra tett gyertyafény, világítson, gyújtson és buzdítson!

(B. F.)

Tíz éves találkozás.

Szépen sikerült találkozást rendeztek főgymnasiumunknak azon volt növendékei, kik 1889-ben tették le az érettségi vizsgálatot. A régi barátság, melyet itt ez ősi főiskola kebelén kötöttek s mely azóta sem vesztett melegségéből és szilárdságából, 25 ifjat hozott össze az egykori tanuló társak közül hazánk minden részéből, s a kik egy vagy más gátló körülmény miatt meg nem jelenhettek, azok is itt voltak a többiekkel lélekben s mély sajnálattal jelentették be elmaradásukat. Julius 1. volt a gyülekezés napja s valóban megható volt a mint az utcán egyre nőtt-nőtt a régi barátok csoportja. Azonnal megállapították a végleges programot, kimondván, hogy mindenféle ünnepélyeskedést mellőznek, s e napokat csupán a barátság szentelik. Küldöttséget menesztettek volt tanáraikhoz, hogy meghívják őket is a közös ebédre. És csak ez a pont volt egyedül, a mely nem úgy sikerült, mint óhajtották volna. Tanáraik közül ugyanis Géresi Kálmán, Dóczi Imre, Elek Lajos, Karai Sándor és Nagy Elek nem jelenhettek meg, bármennyire óhajtottak volna is, körükben, mert részint az országos, részint a tiszántúli ev. ref. tanáregyesület gyűlésére kellett menniök. Mély fájdalommal hallották a tanáraikat mindenkor igazán szerető tanítványok e hirt s csak az vigasztalta őket, hogy ketten: Tóth József és Sinka Sándor megígérték megjelenésüket.

Julius 1-én este a nagyerdei vígadóban jöttek össze kedélyes vacsorára a régi tanuló társak, s el-elbeszélgettek az együtt megfutott tanulói pálya kedves apróságairól, emlékeiről s aztán arról a hosszú tíz esztendőről, a melyet azóta az élet sokkal nehezebb iskolájában töltöttek el. A társaság jókedvét még fokozta az, hogy egyik tanuló társ dr. Révi Nándor kedves nejét, Szabó Sándor pedig két kedves kis fiát is magával hozta. A késő éjjeli órákban egy kellemesen eltöltött este feledhetlen emlékeivel tért nyugvóra a társaság, hogy aztán másnap a főiskola imatermében gyűljön össze ismétlen.

Julius 2-án reggel 9 órakor csakugyan összegyűltek újra s az oratoriumban a tanuló társak egyike Szücs Béla mondott szívet-lelket égbeemelő imát, hálát adva a minden jök adójának a múltért s áldást kérve a jövőre. Oly megható volt ez a kis egyszerű istentisztelet,

hogy alig maradt szem könny nélkül, szív pedig bizonyára egy sem mély megilletődés nélkül. Ezután az egész társaság Sinka Sándort, főgymnasiumunk igazgatóját látogatta meg, a ki a debreceni főgymnasium millenniumi értesítőjét ajánlotta fel, volt tanítványainak, hogy abból ismerjék meg ennek a főiskolának történetét. A saját műveiből is (Debreceni Tájékoztató, Uti Emlékek) többeknek adott kedves emlékeket.

Délben 1 órakor ismét a nagyerdei vigadóban gyűlt össze a társaság közös ebédre s megjelent a volt tanárok közül is kettő: Tóth József és Sinka Sándor. Itt aztán megeredt a köszöntők sora. A tanítványi hála és szeretet szebbnél-szebb szavakban jutott kifejezésre, s a jókívánatokból bőven kijutott nemcsak a jelenlevőknek, hanem a meg nem jelenteknek is. A beszédek közül legkiemelkedőbb volt a Sinka Sándoré, kinek lelkes és lelkesítő szavaira a kis társaság e kedves nap emlékének megörökítéséül 115 frtot adott össze a főgymnasiumi classica philologiai és aestheticai muzeum alapjára és a Tóth Józsefé, főiskolánk e kiváló Nestoráé, kinek szívet lelkét megindító szép szavai alatt nem maradt egyetlen egy szem sem könnyek nélkül. A lelkesedés tetőpontra hágott, midőn ez ősz 77 éves férfiú, 47 éves tanár könnyekig meghatva vette kezébe a tollat, hogy aláírja az újabb 10 évi találkozására ívét, kijelentvén, hogy ha ő ezt már életben meg nem éri is, tanítványai bizonyára megérik az ő szerető lelkének közöttük jelenlétét. A Rác Károly gyönyörű régi nótái mellett 6 óráig maradt együtt a jókedvű társaság s ekkor szeretett tanárához Sinka Sándorhoz vonult, a hol a legjobb kedvben töltött el egy pár órát.

Innen aztán szétozlottak ismét, kiki az övéihez, rendes munkatereire, elvívén kiki magával két kellemesen eltöltött napnak örökre feledhetetlen kedves emlékét, megerősödvén a régi baráti szeretetben, a tanárok iránti tiszteletben, hálás szeretetben, s a mi ősi kollegiumunkhoz való igazi benső ragaszkodásban. Eltávoztak, de azzal a boldog reménységgel, hogy 10 év múlva ismét összejönnek kedves találkozására! Vajha a kegyelem Istene beteljesítené az ifjak e reménységét, vajha mindannyian eljöhethének ismétlen! A mi főiskolánk pedig büszke lehet, ha ily derék növendékeket képez a hazának és egyháznak, ha így bele tudja oltani a tanárok és főiskolai iránti soha meg nem hűlő szeretetet. Vajha így lenne ez ezutánra is!

Végül hadd álljon itt főiskolánk e derék tanítványainak, kik összejövetelük alkalmával is oly fényes tanújelét adták ez alma mater iránti buzgó szeretetüknek, teljes névsora: Beke Albert jegyző, Vésztő. Bessenyei Dániel mérnök, Debrecen. Boros Ferenc vasúti tiszt, Hadházi. Csutoros Albert s.-lelkész, Debrecen. Dávidházy Sándor megyei számvevő, Debrecen. Debreceni Jenő mérnök, Debrecen. Dombay László gymn. tanár, Sárospatak. Fazekas Gyula gymn. tanár, Karcag. Gaszner Géza takarékpénztári pénztárnok, Debrecen. Kabai György mérnök, Debrecen. Kovács Gyula törvényszéki albiró, Szombathely. Dr. Kovács József ügyvéd, Debrecen. Kovács István vasúti tiszt, Arad. Krampera János dohánygyári tiszt, Debrecen. Dr. Matolesi Sándor kir. közjegyzőhelyettes, Cegléd. Dr. Mikó Gyula albiró, Nagyvárad. Dr. Révi Nándor ügyvéd, Budapest. Dr. Rosenthal Zoltán orvos, Debrecen. Dr. Serli Sándor ügyvéd, Budapest. Dr. Szabó Sándor jogakad. tanár, Sárospatak. Szemere Béla földbirtokos, Nógrád. Dr. Székely Miksa fogalmazó, Budapest. Szücs Béla s.-lelkész, Nagy-Léta. Tóby Elek városi jegyző, Debrecen. Veress Győző postatakarékpenztári tiszt, Budapest.

A főgymnasiumi classica-philologiai és aestheticai muzeum alapjára a következők adományoztak: Sinka Sándor főgymn. igazgató 10 frt, dr. Serli S. 5 frt, dr. Mikó Gy. 5 frt, Gaszner G. 5 frt, dr. Kovács József 12 frt, Dombay L. 2 frt, Fazekas Gy. 2 frt, Kovács Gy. 2 frt, Tóby E. 5 frt, dr. Szabó S. 2 frt, Boros F. 1 frt, dr. Révi N. 2 frt, Szemere B. 7 frt, Szücs B. 11 frt, Dávidházy S. 3 frt, Székely M. 3 frt, Debreceni I. 10 frt, dr. Matolesi S. 3 frt, dr. Rosenthal Z. 5 frt, Beke A. 1 frt, Krampera I. 5 frt, Kovács István 3 frt, Veress Gy. 4 frt, Kabay Gy 5 frt, Csutoros A. 1 frt.

Az egyházi fegyelemről.

(Felolvastattott a „Tiszavidéki lelkészi kör” 1899 május 8-án, Istvándiban tartott értekezletén.)

(Vége.)

Kissé merész, de helyeslendő bátorság a szabálytól, hogy hadat üzen a hóbortos divatoskodásnak, fényezésnek is, mely időről-időre jobban-jobban sodró áramába keríti a mi — különben földhöz ragadt népünket is. S hogy mennyire az élet szülte e pontnak fölvetelét, bizonyíthatjuk mi lelkészek mindannyian, a kik akárhányszor tapasztalhattuk már, hogy vannak egyesek, a kik egyébkor alig-alig látogatják a templomot; de ha új, divatos ruhát férceltethettek össze: menten ott billegnek a templomba vezető ösvényen s egyébre sínes gondjuk, mint cifraságaik bámultatására.

A családi élet keretében mozogva, a szabály még csak nem is tekinti egyháztagokul a vadházasságban élőket, a házasságrontókat, de nem még azokat sem, a kik nem érdekesítik a vallás áldását arra, hogy frigykötésükre kikérjék. A túlhajtott liberáliszmus persze dracói szigorunk fogja nyilvánítani ezt is. Pedig hát én Istenem! ha valaki éppen barbár cigánymódra óhajt mindenáron élni, vagy ha valaki éppen életének egyik legfontosabb aktusánál azt mondja: „nem kellesz vallás, nem kellesz Istennek áldó kegyelme! . . .” hát ugyan hogy tekinthessük azt a testhez tartozó tagul, a melynek éltető elemét: a családi élet szentségét s Istennek áldó kegyelmét megveti, lábbal tapodja? Hiszen valóképpen nem mi dobjuk el magunktól az ilyeneket, hanem ők szaggatják el durva kezekkel azokat a gyöngéd köteleket, a melyekkel, mint testvér-atyafiakkal egybe kell kötöztetnünk a mi fejünk, az Ur Jézus Krisztusban. „Volenti non fit injuria!” Lám, másként érez már a szabály a kötött állapotban bármely okból vizsgálódó s e miatt nyomorgó szerencsétlenekkel szemben. Ezeket szerető gondjaiba veszi, igyekszik őket megmenteni az életüket keserítő átoktól, s csak akkor fordul el tőlük, ha szerető közbenjárására petrificálódott átalakodottsággal felelnek.

A gyermekeiket más vallásnak ígérőkkel szemben is kérlelhetetlen; azt mondja: „gyülekezetünkhöz nem tartozóknak tekintetnek.” Méltán. Egyházunk ügyis száz sebből vérzik s ha jövőjéről úgy akarnak gondoskodni mostani tagjai, hogy a saját ügyükből származókat még csak nem is kívánják tagjaiul tudni: mi lesz belőle? Micsoda becsesel bírhat ezek előtt már most is kálvini egyházunk? Semmivel. Ha semmivel nem bír: hát tekintethetnek-e az egyházunk testéhez tartozóknak? Semmiesetre nem. Helyesen cselekszi azt is a szabály, hogy a gyermekek iskolázatása iránt az erkölcsi presszió legnemesebbjével igyekszik felkölteni s ébren tartani a szülék elengedhetlen köteletségérzetét.

Azt már kiemelttem volt: mint esücsosodik ki e szabály kiválósága abban, hogy gondnoktól s presbite-

rektől önként elkötelezett, tisztos, feddhetetlen, példás, józan életet követel. Sok-sok nyavalyánk, a melyre már is nagyon hosszúra nyult előadásom folyamán rámutattam, onnan keletkezik nekünk, hogy nem bírunk egy teljes egészében példányszerű presbiteriumot egybealkotni, olyat, a mely összeségében és tagjaiban sok tekintetben ne lenne *Iudas*; olyat, a melyre ha komolyabb erkölcsi kérdések megoldása kerül szőnyegre, soha se mutathatna a megkritizált egyháztag: „ni, hiszen ezek is csak olyanok vagy olyanabbak, mint én, s ezek kárhoztatnának most engemet!” stb. Nem elég hát, hogy a lelkész tisztos, feddhetetlen életű embereket ajánljon — még ha ajánlhat is — gondnokságra, presbiterségre; hanem kell, hogy bárminő embereket választ is a saját feje után menő gyülekezet, az solemniter elköteleztesse a tisztos életre s ha ez elkötelezésnek ura nem lenne: brevi manu fosztassék meg tisztétől. Így tisztul a salaktól idővel jobban-jobban a gyülekezeti élet.

A szabályzat többi része az egyház anyagi javainak kezeléséről szólván, ezt bővebben ismertetni nem fogom, annál inkább, mert ez a rész nem is tartalmaz ránk nézve új dolgokat. Hanem megkísérlem most már röviden rekapitulálni az elmondottakat s körvonalozni projectumomat.

Az egyházi fegyelem gyakorlásának témája manapság erősen foglalkoztatja hazai reformált egyházunk közvéleményét; különösebb oka ennek az a századvégi hóbortos irány, mely mindenben s így a vallás-erkölcsi élet mezéjén is a *szabadosságot* tartja egyedüli boldogító állapotra juttatónak s innen kifolyólag folyvást lazultabbá válik az egyházzal való összeköttetés, kicsinyeltetnek a hit tárgyai és a vallás igazságai, nevetségessé tétetnek az erkölcsi követelmények, a családok belélete földulatik, a magánviselkedések a corruptio posványát növelik s mindezeknél fogva földiekben szegény egyházunk existenciája hova-tovább jobban problematikussá vagon téve.

Kimutattam, hogy az egyházi fegyelemnek jogos létalapja szent könyvünkben, isteni Megváltónk ígéiben gyökerezik. Ezen az alapon gyakorolták azt az apostoli kortól el egész a nemrég mult időkig hitbéli őseink, tehát nekünk is ellenmondhatatlan jogunk van ahhoz.

Nem hallgattam el azonban azt sem, hogy mily nagy akadályok, mily nagy nehézségek állják útját az egyházi fegyelem gyakorlásának. Első helyen magunkra lelkészekre mutattam, mint rendkívüli nagy akadályokra, a mi testiekben gyors, lelkiekben rest szolgáló mivoltunkkal. Nem haboztam kimondani, hogy: igenis nekünk kell előbb nagy átalakuláson keresztül mennünk, hogy a földnek, az egyháztársadalmi életnek igazán konzerváló savai lehessünk és ne rothasztó gomba csirái.

De aztán megjelöltem a másik fő-főakadályt: presbiteriumaink általánosan alacsony erkölcsi színvonalát s e tekintetben oda konkludáltam, hogy igyekezzünk sentibilisebb, Isten országa javaiért harcolni készebb egyháztagokat nevelni, hogy idővel tisztább karakterű presbiteriumok alakíthatók legyenek.

Harmadik fő-főakadályt én világi uraink nagy részének hitetlen, vallástalan, s a mennyben hozzánk tartoznak, egyházunk iránti indifferens, erkölcsileg lasciv érzületében, gondolkozás és cselekvés módjában látom; a honnan természetes hogy legüdvösebb törekvéseinknél nem támogatókra találunk bennök, hanem igen gyakran ellenfeleinkre, elnyomóinkra. De itt a jobb jövőre viszont reményt táplálok én abban, az ez idő szerint mind

sűrűbben nyilvánuló jelenségben, hogy világi jobbaink kezdik a helyzet komolyságát szívökre venni, kezdenek a küzdőterre nyílt sisakkal kilépni s talán-talán üdvös hatást gyakorlandanak a hozzájuk közelebb álló, a születésnél fogva velök közelebbi érintkezésben levökre általában.

Mindeme nehézségeket feltüntetve is azt mondtam, *nem szabad nekünk visszariadni az egyházi fegyelem gyakorlásától*. Hiszen: „Hannibal anste portas... periculum est in mora“.

Aztán a rendelkezésemre álló négyféle normát ösmertettem, megakarván felelni arra a kérdésre: *hogyan is kellene hát gyakorolnunk az egyházi fegyelmet?* A *Gergely-féle* nagybányait nagyon is szelidnek, éppen azért semmiterőnek deklaráltam; az annak helyesbitésül készült *Soltész János-féle*t, mint kiindulási alapot, teljesen korrektnek jeleztem. A *Zsigmond Sándor-féle* tervezet ellen fő-főkifogásom az, hogy bürokratikussá akarja tenni az egész eljárást s ezért nehézkes, nem egyháztársadalmi actio keretüül szolgálhatót ígér. Mind a mellett e tervezet alapján is fölépíthető a fegyelmi szabály, csak ne azzal a roppant megkötöttséggel és annyi forummal konstruálva.

Végül terjedelmesen szólottam a *buji egyházszabályzatról*. Valóképpen ehez fül legjobban a logom, mert ez kis egyházainkban is effectuálható — csak legyen, a ki effectuálja — és ez legjobban az élet ösmeretével van már most is konstruálva. Főelőnye ennek, hogy taxative nem sorol föl minden fegyelmi esetet, a fórumot otthon állítja föl lelkészből, egy-két presbiterből s a presbiterium plenumából, melynek tényeihez a gyülekezet összesége adja a sanctiót, s határozott, önzéretes, nem dajkatejet osztogató, ott a hol az egyébre sem számíthat, mint ajk-bigyesztésre. Hanem azért — már amennyire én ösmerem mi magunkat — nem hiszem, hogy ez a szabályzat általánosan kedvet találjon.

Ezek után adni fogom az én megvitásra váró propositiómat a következőkben:

Mondja ki értekezletünk

1-ör, hogy: az egyházi fegyelem gyakorlását, rendszeressé tételét szükségesnek, hasznosnak itéli. E végből

2-ör, az egyöntetűség kedvéért kívánatos, hogy egy az egész kerületünkben kötelezőül elősmerendő fegyelmi szabályzat alkottassék; alkottassék pedig az

3-ör, már akár a *Soltész János-féle* hármas pontozat, akár a *Zsigmond Sándor-féle* tervezet alapján, de úgy hogy bürokratikussá nehézségekkel, formáságokkal s felebezési forumokkal ne telítessék.

4-er. Az eként készült szabály ne vétessék be s ne olvasztassék pláne egybe a törvénykönyvünkben foglalt fegyelmi intézkedésekkel; de igenis adassék meg a szabálynak a törvényes sanctio azzal, hogy mondassék ki törvénykönyvünkben, hogy „az egyháztársadalmi élet szilárdítására s nemesbitésére célzó egyházfegyelmi szabályok kerületenként belkörüleg megállapítandók s azoknak szoros betartására egyháztagok, presbiterok, presbiteriumok, lelkészek fegyelmi vétség terhe alatt elköteleztetnek“.

5-ör. Minthogy bármily szabály semmit érő leend, ha az annak betartására hivatottak magán és társadalmi életökkel önmagok rontják azt le első helyen, elengedhetetlennek tartja lelkészi karunk, hogy első helyen mi lelkészek fegyelmez-

zük magunkat kiválóan, hogy példaképül tündökölhessünk hallgatóink előtt minden tekintetben. E végből

6-or, az egyházi törvénynek reánk, magán, családi és társaséletünkre vonatkozó rendelkezései szigorúbban szívünkre veendők. úgy hogy mind beszédünkben, mind cselekedeteinkben igazi lelkipásztorokul jelentkeztünk; a hivatásunkkal homlok-egyenest ellenkező foglalkozásoktól erősen óvjuk magunkat.

7-er. A gondnok és presbiterek választásánál törvényileg biztosítottak számunkra az az ellenmondást nem tűrő jog, hogy mi lelkészek ajánlhassuk azokat, a kiket tisztesebb életüknél s vallás-erkölcsi érzületüknél fogva méltóknak ösmerünk az egyházi előjárói szép tisztre.

8-or. A mi világi jobbainknak szíves támogatását, üdvös céljaink kivételében szeretettel segédkezését kikérni nem szününk meg soha, valahányszor erre alkalom kínálkozik; s általában világi hitrokonaink közül is mindig politikai színezetre, személyes összeköttetésre avagy bárhonnán jöhető pressióra való tekintet nélkül csak azokat ajánljuk presbiteriumaink előtt egyházi tisztségeinkre, a kik igazán kiösmert vallásos gondolkozású, nemes erkölcsű, tisztos családi életű, önzetlenül fáradni kész férfiak, s egyházi tisztségeiket nem magán célok elérésére óhajtják kiaknázni, hanem Isten országá javára munkálkodva betölteni.

Ime tisztelt értekezlet, ezek az én projectumaim. És most megköszönve becses figyelmöket, melylyel megajándékozni szívesek voltak: kérem projectumaimat vita alá bocsátani s aztán a tisztelt értekezlet belátása szerinti elbánásban részesíteni.*

F. Varga Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Radó Kálmán** a dunántúli evang. egyházkerület felügyelője, valóságos belső t. tanácsos, országgyűlési képviselő, Karlsbadban szívszélhűdés következtében f. hó 1-én meghalt 55 éves korában. A politikai és egyházi téren kiváló tevékenységű s még nagy dolgokra hivatott férfiút korán ragadta el munkássága teréről a halál s evang. testvéreinknek e felett érzett mély fájdalmában mi is résztvevő szívvel osztozunk.

— **A magyar protestáns irodalmi társaság**, ez idei nagy- és közgyűlését folyó évi szeptember hó 20. napján fogja tartani Debrecenben, a mikor is egyházkerületünk egyházi és világi vezérlő férfiai, lelkipásztorai, tanárai, tanítói s általában az érdeklő hitsorsosok részére kedvező alkalom fog kínálkozni a testvéries és hitrokonai találkozásra, valamint a protestáns irodalmi társaság és egyházi értekezletünk sok ponton azonos feladatainak megbeszélésére s megoldására nézve. Főleg ez okból, de meg ez értekezleti közgyűlés tárgysorozatának lehetőleg intensív előkészítésére való tekintetből is, a Hódmezővásárhelyen ez év őszén megtartani szándékolt **egyházkerületi egyházi értekezleti közgyűlés** ez időnről elmarad. Ezt a körülményt az elnökség, a hódmezővásárhelyi ev. ref. egyház szíves meghívásáért

* Nem a nagy nyilvánosság számára készült; de az egész értekezlet ellenmondás nélküli helyesléssel találkozván: értekező egyenesen **elköteleztetett**, hogy a „Debreceni Prot. Lap”-ban bocsássa közre azt egész terjedelmében. (F. V. L.)

újból is kifejezett méltó köszönet tolmácsolása mellett, Szabó János lelkész-esperes úr által, legközelebb már tudomására is juttatta nevezett egyház presbiteriumának, mi pedig ezuttal közöljük azt az érdekelt t. olvasó közönséggel.

— **A „Sárospataki Lapok” sajtórendőri vétsége.** Csak az történt meg, hogy a s.-a.-újhelyi törvényszék e hó 5-én tartott ülésében t. laptársunkat elítélte s a kiadó-tulajdonos irodalmi kör képviselője **Maklári Papp Miklós** másod-elnök személyére kimondotta a marasztaló ítéletet, a mely 30 frt fő és 10 frt mellék-büntetésből állana, vagy nem fizetés esetén 4 napi becsukásból. Hát bizony ez elég csiklandós história s nem valami kecsegtető azokra nézve, kik egyházunk s ezzel együtt hazánk érdekeit szolgálni óhajtván, sokszor még anyagi áldozatoktól sem riadnak vissza, csakhogy egyházi lapokat szerkeszsenek és kiadjanak. Valószínűleg majd mi is hozzá fogunk e kérdéshez szólani; most azonban még hallgatnunk kell, mert a mint olvassuk, az ítélet ellen a felebbezés a kassai ítélő táblához beadatott. De hogy lapunk olvasói tájékozhasssák magokat, hogy egyházi lapok ellen mily okokon támasztható sajtóper, a vádirat sorrendje szerint megismertetjük itt a „Sárospataki Lapok”-ban megjelent kérdéses cikkeket: 1. Az elsőnek tárgya: az egyházpolitikai törvények, ezeknek 3 és 1/4 évi eredményei s itt szembe van állítva a prot. liberális gyöngítése s az ultramontanizmus erősödése. 2. A második cikk tárgya: **a miniszteri ünnepek!** A 3-ik cikk az 1898-ik év eredményeire tekint vissza a magyar prot. egyházi élet szempontjából s foglalkozik különösképpen először a kormány olyan intézkedéseivel, melyek a protestáns egyházra sérelmesek s megrovással emeli ki, hogy a kormány ez intézkedéseivel nem kérte ki, mint kellett volna, a prot. egyházak képviselőinek véleményét s foglalkozik másodsor azzal az eredménnyel, mely a kongrua miatt a ref. papok között keletkezett. Punctum! A többi majd később mondjuk el!

— **Imre Sándor ny.-l. egyetemi tanár**, ki e nyugalomát előre haladott kora mellett is folytonos szellemi munkásságban tölti, hozzá méltó derék hitetársával f. hó 12-én rokonai körében ülték meg házasságuk 50-ik évfordulóját. A kegyelem urától a szellemiek mellett ekképen is kiválóan megáldatott házaspárt gyermekeink és unokáink kívül meleg szívvel üdvözölték rokonai is s ezek benső érzelmeinek Fazekas József kolozsvári képezdei tanár és Szabó János esperes-lelkész urak nemes hangú pohárköszöntőikben is kifejezést adtak. Az érdemes házaspár aranymennyezője alkalmából őszinte szívvel kívánjuk mi is, hogy a jó Isten áldja és tartsa meg őket még sokáig boldognál-boldogabb éveket toldván éveikhez.

— **Gyülekezeteink köréből. A szatmári egyház** presbiteriuma a b. e. Tabajdi Lajos halála következtében megürült lelkészi állást **Biki Károly** győrteleki lelkész és szatmári egyházmegyei esperes meghívásával óhajtja betölteni, s ebben az értelemben már nagy többséggel határozatot is hozott. Ugy értesültünk, hogy az egyházmegyei illetékes hatóság folyó hó 16-án fog megjelenni a szatmári gyülekezetben, a meghívással járó törvényszabta intézkedések végrehajtása tárgyában. Mi előre is szívünkkel gratulálunk a szatmári egyház presbiteriumának a szerencsés választásért, s óhajtjuk, hogy a meghívás a gyülekezet osztatlan bizalma folytán valósággá váljon. — **A tépei** lelkészi állás betöltése június 18. történt, midőn az egyházközség úgyszólván osztatlan bizalma **Lencz Géza** debreceni s.-lelkész s helyettes tanár mellett nyilatkozott, ki

hivatalába folyó hó 9-én a hívek rokonszenvének meghatározó tüntető nyilvánulása mellett lépett be. A gyülekezetbe érkező ifjú lelkészt Derecske alatt lovas banderium fogadta, majd Tépe község határába híveinek nagy többsége várta s lelkes tüntetéssel üdvözölte, az ünnepi öröm kifejezésül fehérbe öltözött leányok koszorúkkal s virágcsokrokkal halmozták el kocsiját, míg Kovács Imre presbyter egyszerű szívből jövő szavakban üdvözölte a várva-várt lelkipásztort, ki meghatott hangon adott kifejezést köszönetének, Isten áldó kegyelmét kérve reájok. A menet erre hosszú szekér-sorral a községbe tartott, hol minden háztól üdvözlő alakok köszöntöttek a megérkezett lelkipásztort. A templom előtt, hova virágokkal fonott s „Isten hozott“ feliratú iv vezetett, Fábján Imre községi bíró fogadta tartalmas beszédével; majd üdvözölték még az egyház gondnoka s Szél Sándor tanító a presbiterium nevében. Mindezekre Lencz Géza emelkedett, lendületes beszédében válaszolt, fejtegetvén a Krisztusban való egyetértő keresztényi munkásság üdvös a krisztusi szeretet felemelő voltát. Ezután következett a beköszöntő egyházi beszéd megtartása I. Kor. 2., 1--2. alapján, mely a legkedvezőbb hatást tette a gyülekezetre. A közvetlenség melegevel, szónoki emelkedettséggel s hévvel fejtegette, hogy az ő legfőbb bölcsesége leendő, miként Pál apostolnak is volt: a megfeszített Jézus Krisztus predikálása, kitől egyedül várhatjuk a lelki üdvösség elnyerését. Örömmel győződött meg a gyülekezet arról, hogy jól választott s jó kezébe helyezte az egyház lelki gondozását, midőn Lencz Gézát tisztelte meg bizalmával. A beköszöntő beszéd után még keresztelés, délután pedig temetés várt az ifjú lelkipásztorra. Isten áldó kegyelme kísérje munkásságát!

— **Halálozások.** Kiváló lelkipásztornak, anyaszentegyházunk oszlopos férfjának kidöltéről ad szomorú hírt az alábbi gyászjelentés: „A dunántúli ev. ref. egyházkerület a nagy veszteség fájdalmas érzetével jelenti nagytiszteletű és nagyságos **László József** kir. tanácsos úrnak, a kocsói ev. ref. egyház lelkészének, a dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolája örökös tiszteltbeli gondnokának, egyházkerületi tanácsbírájának, főiskolája és leánynevelő-intézete jöltevéjének és pártfogójának, a tatabányai ev. ref. egyházmegye volt esperesének, stb. Kocson, 1899. évi július hó 4-én, este 10 órakor, közhasznú életének 88-ik, áldásos lelkészi működésének 54-ik évében történt gyászos elhunytát. A köztisztelettel és szeretettel környezett istenes férfunak, az ev. ref. lelkészek valódi példányképének, a nemeslelkű emberbarátnak földi maradványai folyó 1899. év július hó 7-én délután 3 órakor fognak az ev. ref. egyház szer-tartása szerint a kocsói ev. ref. sírkertben örök nyugalomra helyeztetni. Kelt Komáromban, 1899-ik évi július hó 5-én. Áldás és béke hamvaira, öröklő hála örködjék kegyelettel emléke felett!“

Hozzá hasonló magas kort ért szolgálja volt szentegyházunknak **Tóth Sámuel** nagy-majláthi lelkész, ki 52 éven át hirdette és követte szeretett egyházában Jézusunk evangéliomát. Junius hó 24-én (85 éves korában) bekövetkezett halála felett érzett mély fájdalomban a gyászoló családdal és gyülekezettel az egész környék együtt érzett s nagyszámu tisztviselői egyező szívvél kívánnak áldást emlékére.

Hasonló részvétellel közöljük **Dályai Vass Tamás** marosvásárhelyi lelkész halálát, ki életének 61-ik, hivataloskodása 33-ik évében f. hó 9-én fejezte be munkás életét. A derék és jó ferfiu, kiváló szónok és pap, költő, emberbarát érdemeit a vásárhelyi egyház és a gyászoló

család által kiadott gyászjelentések egyiránt meleg szavakban méltatják. Legyen áldott emlékezte.

Varga Lajos majtisi lelkész nejeének **Karácsony Ágnes** úrnőnek haláláról is vettük a szomorú értesülést. A jó nő életének 40-ik évében nehéz szenvedéssel fejezte be (f. hó 10-én) övét boldogító életét. A megnyugvás és vigasztalás lelke szállja meg a gyászoló férjét s 3 síró gyermekét; és adjon erőt buzgó munkatársunknak, hogy nemes hivatását a megpróbáltatás idején is betölthesse.

Berky Sándor halála. Kicsiny kör az, melyben e név ismeretes, de ott nem lesz elfeledve egy emberöltő alatt. Nem márványba, de a szívekbe van bevésve mélyen, eltörölhetlenül. Fény, dicsőség nem tapad e névhez, de áldás és erkölcsi nyereség annál több. Viselője nem foglalt el magas polcot a társadalomban, de Hugo Victor szerint „az állam első hivatalnokja volt, azaz **néptanító**. Egy emberéletet kitevő ideig hordozta e nehéz, de neki gyönyörűséges ígát, s az nem görnyesztette meg 84 éves vállait. Született Kis-Szekeresen 1815 febr. 11-én. A debreceni főiskolában előbb papi pályára készült, de a „paizsos férfiutól“ kényszerítve, 1834-ben Csengerbe ment segédtanítónak. Onnan 1837-ben mint rendes tanító Keérbe, 1850-ben Milotára költözött, s itt élte le munkás, hasznos életét. Egy emberi nemzedéket nevelt itt a maga képére: munkás, békeség szerető, hitben erős népet, melynek soraiban nincs 60 éven alóli ember, ki az ő tanítványa ne lett volna. Életének két ideálja volt, melyeken lelkének egész szerelmével csüggött: a gyermek és a természet. Bár 1894-ben nyugalomba vonult, de azért szívesen töltött napokat az ő kicsinyei között, s utolsó napjait is gyümölcsös kertjében, kedves méhesében hasznos foglalkozással tölté. Meg is áldotta a kegyelem Istene anyagi jóléttel, boldog családi élettel és csendes halállal. Folyó hó 3-án vitetett ki nagy sokaság könnyei között abba a csendes sírkertbe, hová oly sok százakat kikísért 60 éves tanítói pályája alatt. Áldott legyen emléke a mi Gamálieleinknek! Tamaszson az Ur sok hozzá hasonló buzgó, szorgalmas munkást egyházunk veteményes kertjének gondozására! (Közlí Sipos József ev. ref. lelkész.)

— **Templomégés.** A debreceni ev. ref. egyház ispotályi templomának tornya — midőn éppen javítás alatt állott — ma hajnali 2 órakor kigyuladt és teljesen leégett.

— **Helyreigazítás.** Lapunk 28-ik számának vezércikkébe a következő sajtóhibák esuszta be: A 411-ik lapon első hasábon (alulról 5-ik sorban) „**mennyei**“ helyett olv. „**mennyi**“; 413-ik lapon 1-ső hasábon (felülről 20-ik sorban) „**ég fordult**“ helyett olv. „**ég felé fordult**“. Ugyancsak e lapon a 11-ik sorban nem **Pécelitől** való az idézet, hanem **Sárvári Pál** professortól, a ki a Kisfaludy-társaság évlapjai VI-ik kötetében (1846) a Csokonai pörre vonatkozó iskolai törvényszéki tárgyalások jegyzőkönyveit közölte s ugyanott mondja a citált szavakat. A tollhibából eredt néveserét ez uton kívánja helyreigazítani a cikkíró.

x **Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.** Folyó évi junius hóban 1341 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 13118 frt 46 kr fizettetett ki. 1899. január 1-től junius 30-ig beirt összes jutalékrészek száma 6464 és a kiüzetett nászjutalék összege 120,114 frt 82 kr. Debrecen és Hajdumegye vezérképviselője Baum Miksa Miklós-utca 11. szám.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. B. Igazfalva. Mélt. Ritoók Zsigmond úr cikke különnyomatban nem jelent meg. — **R. K.** A jövő számban B. F. visszhangjával. Köszönet. — **T. S., F. L.** A jövő számban.

TARTALOMJEGYZÉK: Gondolatok Ritoók Zsigmond nézetei felett. Csánki Benjámin. — **Tárca:** Úrvacsorai énekek. Barla Jenő. — **Közéletünk:** Kehely-átadás Nagy-Bocskón. (B. F.) — Tíz éves találkozás. — Az egyházi fegyelemről. F. Varga Lajos. — **Külföldiek.** — Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

Pályásat.

A **h-nánási** hat osztályú ev. ref. gymnasiumban az 1899—1900. tanévre egy **segédtanári állásra** pályázat hirdettetik 1800 korona (900 frt) javadalommal, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak oly ev. ref. vallású tanárjelöltek vagy tanárok, kik a magyar—latin, vagy latin—görög nyelv, esetleg a men: nyiség- és rajzolómérten tanítására kellő előkészülettel bírnak.

A születési, képesítési, hadkötelezettségi és egészségi állapotot feltüntető okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények **folyó évi augusztus hó 10-ig** a h-nánási ev. ref. egyháztanárhoz küldendők.

A megválasztott állását folyó évi szeptember 1-én köteles elfoglalni s a tanév végéig el sem is hagyhatja azt. H-Nánás, 1898 július 13-án.

Kállay Imre,
főgondnok.

1—2

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkész-elnök.

Pályásat tanítói állásokra.

Hajdu-Szoboszlón az evang. reform. egyház által fentartott elemi iskolában üresedésbe jött **két fiu- és három leánytanítói** állomás.

Fizetés: 400 (négy száz) frt és 90 frt lakbér havonkénti előleges részletekben az egyházi pénztárból, s a törvényszerű 50 frtos korpótlék.

Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles tanítók, a leányiskolához tanítónők is, kik állomásukon egy évi sikeres működés után állandósíthatnak. Nőtlen fitanítónak azon kedvezmény adatik, hogy egy évre külön szobában, az iskolaépületben, ingyen lakást nyerhetnek.

Pályázati kérvények az egyház presbitériumához intézve, **f. év augusztus 5-ik napjáig** adandók be.

H.-Szoboszlón, 1899 július 9.

Zsigmond Sándor,
ev. ref. lelkész.

Pályásat.

A **debreceni** ev. ref. egyház pályázatot hirdet az **ispotály-utcai és ötvös-utcai fiu-**, továbbá a **esapó-kerti leánytanítói állásokra.**

Fizetés mindegyik állásra nézve: alapfizetés 600 frt; ötödéves korpótlék 60 frt hat ízben, az egyház ingyeniszkoláztatási pénztárból évnegyedes részletekben előre fizetve; Debrecen szab. kir. várostól lakás vagy nős tanító részére 240 frt, nőtlen tanító részére 120 frt lakpénz és nős tanító részére 14 köbméter, nőtlen tanító részére 10 köbméter tüzifa beszállítva.

Kötelesség: Egy vagy két osztály, rendkívüli esetekben több osztály tanítása a tiszántúll ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevél; b) ok-

levél; c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány; d) legújabb keletű orvosi bizonyítvány; e) az állam vagy más felekezet tanítóképzésében nyert oklevél mellett, a vallástánból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából valamelyik ev. ref. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok **1899. évi augusztus 1-ső napjának d. u. 5 órájáig** nagytiszt. Mitrovics Gyula iskolaszéki elnök úrhoz küldendők vagy adandók be.

Megválasztott az 1899. év augusztus hó 15-én állomását elfoglalni köteles.

Kelt Debrecenben az ev. ref. egyház presbyteriumának 1899. évi július 9-én tartott gyűléséből.

Némethy Lajos, **Somogyi Pál,** **Simonffy Imre,**
h. lelkész-elnök. f. jegyző. kir. tan., főgondnok.

Pályásat

a **békés-bánati ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet makói ev. ref. egyház egyik (újvárosi) lelkészi állomására.**

Dijazás: Szabad lakáson kívül: 1. Kézpénz 210 frt o. é.; 2. egy egész telek föld (72 hold, 1100 □ ölével), ebben a legelőjárulék 16 hold s e legelőjáruléktól az adót a lelkész fizeti; 3. két tehén után nyári legeltetési jog; 4. külső veteményes kert helyett, mely kisajátított, 6 forint 30 kr.; 5. kenderföld mintegy 440 □ öl; 6. egy mázsa marhahús, egy mázsa sajt, egy hizott sertés, fél mázsa faggyu, 300 fej káposzta — folyó piaci árban megváltva; 7. 36 kaszás napszám váltása 25 frt 20 kr.; 8. a várostól 5 öl puha fa; 9. az egyháztól 10 öl kemény fa; 10. stóla.

E lelkészi állomás **1-ső osztályú.**

A megválasztott lelkész a békés-bánati ev. ref. egyházmegye nyugdíjintézetének kötelezett tagja, mely ez állomás után, az alapszabályok értelmében 1400 frt nyugdíjat biztosít.

A megválasztott lelkész 1900 április 24-én foglalja el hivatalát.

Pályázati kérvények, szabályszerű minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványnyal ellátva, **f. év augusztus 14-ig** Szabó János espereshez Hódmező-Vásárhelyre küldendők.

Debrecen, 1899 július 10.

Püspök helyett:

Zsigmond Sándor,
egyh. ker. főjegyző.

Pályásat.

Nagykún-Madarason egy megüresedett **tanítói állásra** pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Kézpénz 174 frt 50 kr.; 2. 35 köből búza, köble 6 frt 50 kr-ával megváltva = 227 frt 50 kr; 3. 21 köből árpa, köble 4 frt 50 kr-ával megváltva = 94 frt 50 kr; 4. 1½ öl kemény tüzifa = 21 frt 71 kr és 5. lakáspénz 50 frt.

Kötelesség: A 3-ik és 4-ik leányosztály vezetése s a 4-ik osztályban a kézimunka tanítása.

Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles **nős tanítók és tanítónők.** Ha nős tanító választatik, akkor ennek neje köteles a kézimunkát tanítani. Állandósítás egy évi próbaidőhöz van kötve. Az állás 1899 szeptember hó 1-ső napján foglalandó el.

Kellően felszerelt kérvények **augusztus hó 5-ig** alólírott iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Nagykún-Madaras, 1899 július 5.

Kövendi Dénes,
ev. ref. lelkész.

Pályásat.

A *szt.-jobbi* ev. ref. egyház a *tanítói állomásra* pályázatot hirdet.

Fizetése, mérsékelt felvéve, az államsegélyvel 400 frt, melyből 196 frt államsegély, azonkívül 50 frt korpótlék évente. Pályázhatik okleveles tanító. Pályázati határidő *aug. 20.*, az állomás szept. 1-én elfoglalandó.

Kötelessége, ha lehet hat osztályt vezetni, kanonikus órákon s lelkész akadályoztatása esetén az istenítiszteletet végezni.

Lakás, kert, s mellékjövdelemre számíthat. Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek. Szt.-Jobb, 1899 jul. 5.

Bán Sándor, ref. lelkész.

Pályásat tanítói állásokra.

A *hajdu-bössörményi* ev. ref. egyház pályázatot hirdet két tanítói és egy tanítónői állásra.

Fizetése férfi tanítónak egyik álláson: 550 frt készpénz az egyházpénztárából évnegyedenként előre fizetve és 120 frt lakbér, vagy az egyháztanács által bármikor kijelölt lakás, sorrendben történő előléptetésnél 3 öl tűzifa hazaszállítással; másik férfitanító fizetése: 400 frt készpénz évnegyedenként előre fizetve s 120 frt lakbér, vagy az egyháztanács által bármikor kijelölt lakás; a tanítónői állás fizetése: 400 frt készpénz évnegyedenként előre fizetve, 120 frt lakbér, vagy bármikor kijelölt lakás; mindenik állás után 50 frt ötödéves korpótlék jár.

Megválasztott tanítók s tanítónő mindenkor az egyháztanács, illetve az iskolaszék által kijelölt osztályt vagy esetleg osztályokat tartoznak tanítani, s költöz-

ködési költségre igényt az egyházzal szemben nem támaszhatnak.

Pályázati határidő *julius 20.* Megválasztottak állásukat 1899. augusztus 20-án tartoznak elfoglalni.

Felszerelt kérvények *julius 20-ig* alulírottához adandók be. Választottak egy évi sikeres működés után állandósíttatnak.

H.-Bössörmény, 1899. július 3.

Szólnoky Gersson,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

2-2

Pályásati hirdetés.

A *mike-pércsi* ev. reform. egyház *leánytanítói* állomására pályázatot hirdet.

Fizetés díjlevél szerint, föld- és készpénzben, 576 frt és lakás.

Kötelesség: hat leányosztály tantervszerű vezetése.

Fölszerelt kérvények *augusztus 5-ig* alulírottához Mike-Pércsre (Hajdumegye) küldendők. Állását a megválasztandó szept. 1-ső napja előtt elfoglalni köteles.

Mike-Pércs, 1899 jul. 11.

Szecsy István,
ev. ref. lelkész.

Felhívás!

Tíz éves, anyátlan unokaleányom nevelésére egyszerű, háziás, nevelt és képzett, jó protestáns családból származó, 25—30 éves nőt keresek. Zongorázásban, a francia és angol nyelvben való jártasságot megkívánom. Jó ellátást és állandóan a család körében tartást biztosítok. Kérem a jelentkezőt, hogy arcképét és személyi körülményeinek adatait „W. S. 3097.“ an *Rudolf Mosse*, *Wien* cím alatt küldje el.

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ezen legelterjedtebb és legjobb hirnévnek örvendő, az ország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe,

tisztelettel tudomásul hozza, hogy a tavaszi idényre szükséges kész árukkal dusan el van látva s a nagytiszteletű urak b. pártfogását úgy, mint eddig továbbra is kéri.

Ruhák megrendelésre, mérték szerint is készíttetnek.

☛ Cégemre kérek figyelni! ☛

NEUMANN M. czége 54 év előtt lett alapítva.